

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО
ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ
зі спеціальності**

“ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА МОВА)”
(освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр)

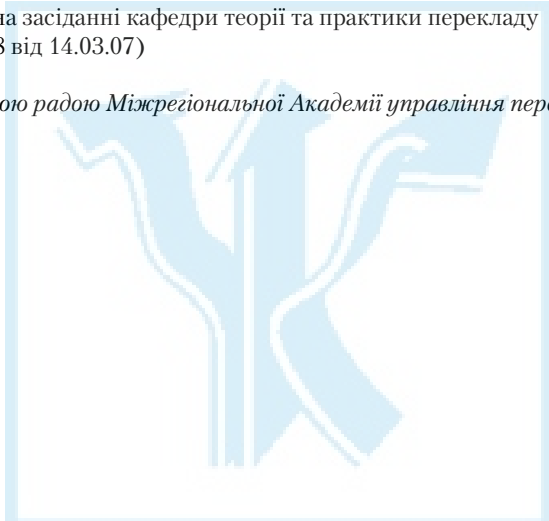
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри теорії та практики перекладу
О. В. Артємцевим

Затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу
(протокол № 8 від 14.03.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Артємцев О. В. Програма комплексного державного екзамену зі спеціальності “Переклад (англійська мова)” (освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр). – К.: МАУП, 2008. – 16 с.

Програма містить пояснювальну записку, вимоги до студентів на державному екзамені, структуру і зміст державного екзамену, критерії оцінювання державного екзамену, основні положення теорії перекладу і теорії мови, які виносяться на комплексний державний екзамен, перелік теоретичних питань, які виносяться на комплексний державний екзамен, а також список літератури для підготовки до комплексного державного екзамену.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державний екзамен зі спеціальності 6.030500 “Переклад (англійська мова)” напряму підготовки 0305 “Філологія” передбачає оцінку рівня фахової підготовки студентів 4-го курсу перекладацького відділення інституту лінгвістики Міжрегіональної Академії управління персоналом. Державний екзамен є системою запитань та завдань, які дають можливість оцінити готовність випускників перекладацького відділення інституту лінгвістики до професійної діяльності перекладача.

Державний екзамен — це один з елементів атестації студентів, що відбувається після завершення навчання в академії на освітньо-кваліфікаційному рівні *бакалавр* для визначення фактичної відповідності рівня освітньої підготовки студентів вимогам кваліфікаційної характеристики.

При розробці програми державного екзамену було враховано вимоги освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця рівня *бакалавр* зі спеціальності 6.030500 “Переклад” напряму підготовки 0305 “Філологія”, зміст затверджених навчальних планів та робочих програм з практичного курсу англійської мови і перекладу та теоретичних дисциплін перекладацького циклу.

ВИМОГИ ДО СТУДЕНТІВ НА ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНІ

На державному екзамені з перекладу студенти повинні виявити фахові знання з основних розділів теорії перекладу, її понятійного та термінологічного апарату, закономірностей та принципів адекватного перекладу, засадничих методів перекладацького аналізу, типів перекладацьких відповідностей та лексико-граматичних трансформацій при перекладі, а також розуміння місця курсу серед інших гуманітарних дисциплін соціокультурного значення та сфер застосування.

При складанні державного екзамену студенти повинні продемонструвати такі уміння та навички:

- правильно формулювати основні теоретичні проблеми перекладознавства та лінгвістики;
- визначати лінгвістичний статус вихідних перекладацьких категорій;

- застосовувати термінологічний апарат дисциплін під час перекладацького аналізу мовного матеріалу, його коментування у практичному перекладі;
- самостійно застосовувати лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу;
- розрізняти рівні, одиниці, види та типи перекладу;
- здійснювати адекватний переклад з іноземної мови на українську та навпаки текстів, що належать до різних функціональних стилів мови, самостійно оцінювати якості виконаного перекладу на підставі порівняльного аналізу текстів мови оригіналу та мови перекладу;
- реферувати суспільно-політичні та науково-популярні тексти;
- користуватись двомовними, тлумачними, термінологічними та фразеологічними словниками.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Необхідність з'ясування рівня системного володіння студентами проблематикою міжмовної еквівалентності та засобами адекватного відтворення значень різноманітних мовних одиниць мови оригіналу у мові перекладу обумовлює двоступеневий формат державного екзамену. Таким чином, державний екзамен з перекладу складається з двох частин: письмової та усної.

Письмова частина:

1. Написання комплексного випускного тесту з метою контролю сформованості перекладацької компетенції та порівняльного аналізу мовних явищ.

Усна частина:

1. Теоретичне питання.
2. Переклад газетно-публіцистичного / науково-популярного тексту обсягом до 1500 др. знаків з англійської мови на рідну та його перекладознавчий аналіз.
3. Переклад на англійську мову українського суспільно-політичного тексту обсягом до 1000 др. знаків та бесіда за його тематикою.

СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО ВИПУСКНОГО ТЕКСТУ ТА ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

Розділ	Матеріал	Вид тестування	Мета тестування
Розділ I Письмове мовлення	Текст суспільно-політичного стилю обсягом до 1000 знаків	Переклад з англійської мови на українську та перекладацький аналіз тексту	Перевірка навичок та вмінь перекладу різностильових текстів.
Розділ II Письмове мовлення	Текст суспільно-політичного стилю до 1000 знаків	Переклад з української мови на англійську	Перевірка навичок та вмінь застосування англійських мовних кліше та граматичних конструкцій
Розділ III. Лінгвістичний аналіз	Паралельні фрагменти	Визначення застосованих стратегій порівняльного аналізу	Перевірка навичок використання порівняльного аналізу

Критерії оцінювання письмової частини державного екзамену

1. При оцінюванні комплексного випускного тесту з перекладу студент одержує:
 - оцінку **“відмінно”** за правильне виконання 95–100 % тестових завдань;
 - оцінку **“добре”** — за правильне виконання 75–94 % тестових завдань;
 - оцінку **“задовільно”** — за правильне виконання 50–74 % тестових завдань;
 - оцінку **“незадовільно”** за правильне виконання менш як 50 % тестових завдань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСНИХ ВІДПОВІДЕЙ НА ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Оцінка “відмінно”

I. Перше питання

Повний аналіз теоретичних положень у бездоганній мовній формі, уміння дібрати та схарактеризувати ілюстративний матеріал.

II. Друге питання

Адекватний усний переклад тексту з англійської мови на українську, правильне застосування актуальних перекладацьких трансформацій.

III. Третє питання

Адекватний усний переклад тексту з української мови на англійську, правильне застосування актуальних перекладацьких трансформацій. Уміння в бездоганній формі вести бесіду на певну тему.

Оцінка “добре”

I. Перше питання

Змістовний виклад теоретичного матеріалу, уміння користуватися понятійним та термінологічним апаратом дисципліни, уміння дібрати ілюстративний матеріал до теми.

II. Друге питання

Достатньо точний та усний переклад тексту з англійської мови на українську.

III. Третє питання

Добре володіння алгоритмом перекладу з української мови на англійську, самостійний підхід до використання засобів адекватного перекладу. Вміння вести бесіду на зазначену тему.

Оцінка “задовільно”

I. Перше питання

Досить поверхове, неповне розкриття суті лінгвістичної або перекладацької проблеми, неповний виклад теоретичного матеріалу, недостатній ілюстративний мовний матеріал.

II. Друге питання

Недостатньо точний усний переклад тексту, невміння самостійно застосовувати лексико-граматичні трансформації в перекладі.

III. Третє питання

Недостатньо вільне володіння засобами адекватного перекладу при перекладі з української мови на англійську. Допущення певних перекладацьких помилок, які ускладнюють розуміння тексту-перекладу. Недостатньо вільна бесіда на зазначену тему.

Оцінка “незадовільно”

I. Перше питання

Нездатність сформулювати основні теоретичні проблеми дисципліни з використанням її понятійного та термінологічного апарату, невміння дібрати та схарактеризувати ілюстративний мовний матеріал.

II. Друге питання

Неадекватний письмовий та усний переклад тексту, невміння застосовувати актуальні лексико-граматичні трансформації.

III. Третє питання

Нездатність ідентифікувати ключові моменти стратегії перекладу. Допущення багатьох перекладацьких помилок, які викликають труднощі у сприйнятті тексту-перекладу. Невміння вільно спілкуватися бесіда на зазначену тему.

Критерії комплексної оцінки на державному екзамені

Комплексна оцінка за державний екзамен зі спеціальності виставляється з урахуванням оцінок за усні відповіді та виконану письмову роботу.

**ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПЕРЕКЛАДУ
ТА ТЕОРІЇ МОВИ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ
НА КОМПЛЕКСНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКЗАМЕН
зі спеціальності
“ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА МОВА)”**

Загальна теорія перекладу

Предмет теорії перекладу, місце теорії перекладу серед інших гуманітарних дисциплін. Роль перекладу в розвитку світової культури, взаємозбагаченні культур та зміцненні міжнародних зв'язків.

Проблема перекладності. Теорія перекладу і порівняльне вивчення мов. Загальна та спеціальні теорії перекладу.

Поняття перекладу як особливого виду комунікацій. Етапи перекладацького процесу і фактори, що впливають на цей процес. Переклад як різновид міжмовного та міжкультурного спілкування. Переклад і двомовність. Контекст оригіналу і контекст перекладу.

Мовні форми, мовні значення і позамова ситуація при перекладі. Денотативний, конотативний та прагматичний аспекти перекладу. Інваріант та варіативність у перекладі. Зміст як інваріант перекладу. Види екстралінгвістичної інформації (константної та okazіональної): денотативна (семантична), конотативна (експресивно-стилістична), соціолокальна, соціокультурна (прагматична), асоціативно-образна та ін. Взаємозв'язок екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації в тексті та її врахування при перекладі. Поняття функціональної інформації (домінанти) тексту і її відображення у перекладі.

Поняття точності і адекватності перекладу, переклад буквальний, адекватний та вільний. Шляхи досягнення адекватності у перекладі. Рівні та одиниці перекладу. Рівні еквівалентності. Співвідношення формальних і змістових категорій при визначенні рівнів еквівалентності. Поняття динамічної еквівалентності.

Основні типи лексико-граматичних перетворень в перекладі: перерозподіл смислових компонентів висловлення, заміна, додавання і опущення смислових одиниць. Структура і лексико-семантична зумовленість перетворень при перекладі з іноземної мови і на іноземну мову. Втрати і компенсації змісту при перекладі.

Різновиди перекладу: письмовий та усний. Переклад, анотування та реферування. Критерії оцінювання якості перекладу.

Аспектний переклад

Лексикологічні проблеми перекладу

Види перекладацьких відповідників згідно з теорією закономірних відповідностей: еквіваленти та аналоги (варіантні відповідники). Класифікація типів міжмовних лексичних відповідників за формою (конвергентні та дивергентні), за обсягом переданої екстралінгвістичної інформації (повні та часткові), за характером функціонування у мові (константні та okazionalні), за способом перекладу (прямі, синонімічні, антонімічні, гіперонімічні, описові, запозичені).

Види та типи перекладу: буквальный, дослівний, підрядковий, літературний, антонімічний, машинний, реферативний, анотаційний.

Лексико-семантичні трансформації у перекладі. Диференціація значень (синонімічні відповідники), генералізація та конкретизація значень (гіпероніми та гіпоніми). Прийом логічного розвитку поняття (метонімічний перенос у перекладі). Прийоми перефразування. Векторні заміни у перекладі. Прийоми компенсації та конденсації (компресії).

Так звана “безеквівалентна” лексика і шляхи її відтворення у перекладі, транслітерація і транскрипція, калькування, описовий переклад і підстановка. Відтворення реалій у перекладі. Прагматична адаптація перекладу.

Специфіка перекладу окремих розрядів лексики. Переклад суспільно-політичних і науково-технічних термінів. Відтворення у перекладі власних імен, географічних назв, назв установ, організацій, періодичних видань тощо. Роль традиції у перекладі власних імен. Відтворення у перекладі інтернаціональної і псевдоінтернаціональної лексики. Поняття “хібних друзів перекладача”.

Способи відтворення у перекладі фразеологічних/ ідіоматичних одиниць. Особливості перекладу стійких словосполучень. Збереження (повне та часткове) та втрати образності при перекладі.

Переклад та лексикографія. Види лексикографічних посібників. Використання словників різних типів: двомовних, багатомовних, тлумачних, синонімічних, фразеологічних, термінологічних, словників скорочень та ін. енциклопедії, довідники та їх роль у процесі перекладу. Ведення перекладацької картотеки.

Граматичні проблеми перекладу

Граматичні моделі рідної та іноземної мов. Вибір граматичного відповідника залежно від семантико-синтаксичної функції, лексичного наповнення та стилістично-експресивної функції конструкції.

Трансформаційна модель перекладу. Граматичні трансформації при перекладі: перестановки, заміни членів речення та частин мови, додавання та опущення слів. Структурна обумовленість граматичних трансформацій. Обов'язкові граматичні заміни при відсутності деяких морфологічних категорій у мові перекладу (наприклад відтворення засобами іноземної мови видових форм рідної мови, функцій артиклів, особливих випадків вживання займенників, конструкцій з безособовими формами дієслів, які відсутні у рідній мові, тощо). Відтворення модальності у перекладі.

Суб'єктно-об'єктна трансформація у перекладі. Трансформації складного речення у просте і навпаки. Заміни підрядності сурядністю та сурядності підрядністю.

Способи підкреслення смислового центру (реми) висловлення у рідній та іноземній мовах. Шляхи подолання інверсії в реченнях при перекладі на іноземну мову.

Комунікативне членування тексту і його відображення у перекладі.

Історія мови

Давньоанглійська мова. Історичні умови розвитку англійської мови в давній період. Загальна характеристика фонетичного складу мови давньоанглійського періоду. Граматична будова мови давньоанглійського періоду. Граматичні категорії дієслова, іменника. Словниковий склад мови давньоанглійського періоду.

Середньоанглійський період. Фонетичний склад мови періоду. Загальна характеристика граматичної системи. Розвиток граматичних категорій дієслова, іменника, займенника. Характеристика основних шляхів збільшення словникового складу.

Новоанглійський період. Історичні умови розвитку англійської мови в новоанглійський період. Утворення загальнонаціональної англійської мови. Фонетичний склад мови новоанглійського періоду. Граматична будова мови новоанглійського періоду та її словниковий склад.

Порівняльна лексикологія

Словотвір в англійській мові в порівнянні з українською. Основні способи словотвору. Суфіксальний спосіб словотвору. Префіксальний спосіб словотвору. Суфіксально-префіксальний спосіб словотвору.

ру. Складання слів. Англійські способи словотвору: конверсія, лексикалізація.

Проблеми значення слова в англійській і українській мовах. Проблеми полісемії. Багатозначні та однозначні слова. Семантичні зміни. Розширення та зменшення семантичного обсягу слів.

Семантичні групи слів в англійській та українській мовах. Синоніми. Типи синонімів. Антоніми. Типи антонімів. Омоніми. Типи омонімів. Пароніми, їх функціонування.

Функціональна стратифікація англійського та українського словникового складу. Офіційний і розмовний стиль сучасної англійської мови порівняно з українською. Загальноживана лексика. Розмовна лексика. Сленг, жаргон та їх вживання. Професіоналізми. Діалекти в англійській мові.

Фразеологія англійської мови порівняно з українською. Типи фразеологічних одиниць (фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення). Стилїстичні аспекти фразеології.

Порівняльна граматика

Типологічні характеристики частин мови української та англійської мов. Граматична будова англійської та української мов. Проблема класифікації і принципи виділення частин мови в англійській мові в зіставленні з українською.

Категоріальні парадигми іменника у зіставленні мов. Кореляція категорій числа, відмінка і роду іменників у порівнюваних мовах. Омонімія відмінкових форм іменника англійської мови та системи відмін і відмінків в українській. Способи та мовні засоби вираження означеності/неозначеності в українській мові.

Типологічна характеристика англійського та українського дієслова. Зіставний аналіз дієслівних категорій двох мов. Основні класи дієслів в англійській мові порівняно з українською. Кореляція категорій особи, числа, часу, виду, стану та способу дії у порівнюваних мовах.

Основні характеристики синтаксису англійської та української мов. Типи предикативних синтаксичних відношень в англійській та українській мовах. Проблема напівпредикативних відношень і способи їх відтворення у мові перекладу. Структурні та семантичні типи словосполучень в англійській та українській мовах. Зіставний аналіз валентних ознак, типів і моделей сполучуваності. Зіставна характеристика структурних типів речення у порівнюваних мовах.

Зіставний аналіз простого речення. Зіставна характеристика структурних типів речення у порівнюваних мовах. Способи збереження предикації при перекладі. Зіставна характеристика комунікативних типів речення. Головні та другорядні члени речення в англійській мові порівняно з українською, синтаксичний алгоритм перекладу, способи збереження темо-рематичних зв'язків при перекладі.

Зіставний аналіз складного речення. Предикативні комплекси англійської мови та способи їх відтворення українською. Сурядні та підрядні речення в англійській та українській мовах. Типи та засоби синтаксичного зв'язку, класи сполучників у складносурядних і складнопідрядних реченнях англійської та української мов.

Порівняльна стилістика

Функціональні стилі. Комунікативна настанова функціонального стилю мовленнєвого акту. Комунікативно-функціональна та стилістична неоднорідність тексту. Прагматична адаптація вихідного тексту з урахуванням особливостей нового адресату. Фактор адресату при перекладі стилізованого тексту.

Морфологічні експресивні засоби в англійській та українській мовах. Стилiстичні фігури. Порівняльний аналіз лексичних і синтаксичних засобів вираження експресії у двох мовах. Емоційно-прагматичні засоби вираження оцінки.

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА КОМПЛЕКСНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКЗАМЕН

зі спеціальності:

“ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА МОВА)”

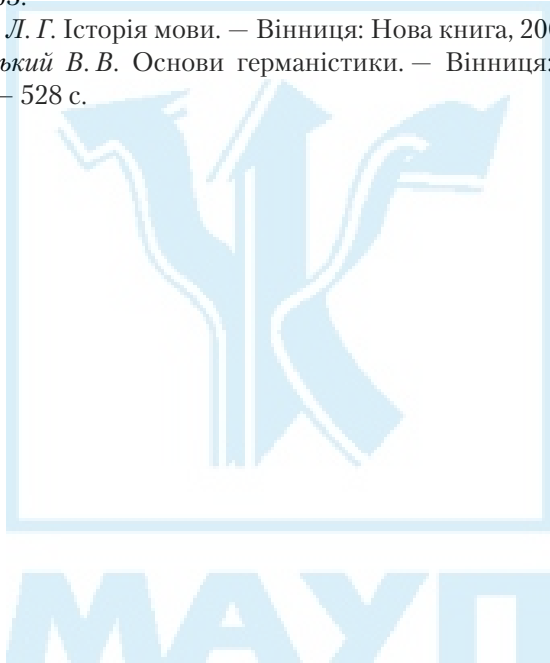
1. Lexical Transformations.
2. Grammar Transformations.
3. The Ways of Transformations.
4. The Development of the English Vowels and Consonants.
5. The Ways of Cultural Reality Translation.
6. General Characteristics of the Old English Language.
7. The Translation of Toponyms.
8. General Characteristics of the Middle English Language.
9. The Translation of Phraseological and idiomatic expressions.
10. General Characteristics of the New English Language.

11. The Translation of Metonymics.
12. The Translation of Internationalisms.
13. The Translation of the Subjective with Participle Construction.
14. The Translation of the Objective with Participle Construction..
15. The Translation of the Nominative Absolute Participle Construction.
16. Etymological Composition of English and Ukrainian Vocabulary.
17. Notions of the Word and Meaning in English and Ukrainian..
18. Productive Word Formation in English and Ukrainian..
19. Semantics Groups of Words in English and Ukrainian..
20. Functional Stratification of English and Ukrainian Vocabulary.
21. Typological Characteristics of the English and Ukrainian Verb.
22. Typological Characteristics of the English and Ukrainian Noun.
23. Typological Characteristics of the Main and Secondary Parts of the Sentence in English and Ukrainian.
24. Typological Characteristics of the Simple Sentence in English and Ukrainian.
25. Typological Characteristics of the Composite Sentence.
26. Functional Styles in English and Ukrainian.
27. Morphological Expressive Means in English and Ukrainian.
28. Lexical Expressive Means in English and Ukrainian.
29. Syntactic Expressive Means in English and Ukrainian.
30. Expressive Syntax in English and Ukrainian.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Коптілов В. В.* Актуальні проблеми українського перекладу. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. — 164 с.
2. *Коптілов В. В.* Теорія і практика перекладу. — К.: Вища шк., 1982. — 278 с.
3. *Корунець І. В.* Теорія і практика перекладу. — Вінниця: Нова книга, 2000. — 448 с.
4. *Ковганюк С. М.* Практика перекладу. — К.: Дніпро, 1968. — 273 с.
5. *Чередніченко О. І., Коваль Ю. Г.* Теорія і практика перекладу. — К.: Либідь, 1995. — 320 с.
6. *Бархударов Л. С.* Уровни языковой иерархии и перевод // Тетради переводчика. — М., 1969. — Вып. 6.
7. *Бархударов Л. С.* Язык и перевод. — М.: Высш. шк., 1975. — 23 с.
8. *Бреус Е. В.* Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. — М.: УРАО, 1998. — 208 с.
9. *Комиссаров В. Н.* Общая теория перевода. — М.: ЧеРо, 1999. — 135 с.
10. *Комиссаров В. Н.* Теория перевода. — М.: Международные отношения, 1990. — 245 с.
11. *Латышев Л. К.* Технология перевода. — М.: НВИ ТЕЗАУРУС, 2000. — 278 с.
12. *Миньяр-Белоручев Р. К.* Теория и методы перевода. — М.: Московский лицей, 1996. — 208 с.
13. *Миньяр-Белоручев Р. К.* Как стать переводчиком? / Отв. ред. М. Я. Блох. — М.: Готика, 1999. — 176 с.
14. *Мирам Г., Гон А.* Профессиональный перевод: Учеб. пособие. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2003. — 136 с.
15. *Чужакин А., Петренко К.* Мир перевода — 5. Практическое пособие по устному переводу. Продвинутый уровень. — М.: Р. Валент, 2000. — 219 с.
16. *Швейцер А. Д.* Перевод и лингвистика. — М.: Междунар. отношения, 1973. — 278 с.
17. *Верба Л. Г.* Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Посібник для перекладацьких відділень. — Вінниця: Нова книга, 2003. — 160 с.
18. *Квеселевич Д. І.* Практикум з лексикології сучасної англійської мови: Навч. посіб. — Вінниця: Нова книга, 2001. — 126 с.

19. *Borysenko O.* Lecture Notes on Contrastive Lexicology: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2005. — 80 с.
20. *Корунець І. В.* Порівняльна типологія англійської та української мов: — Вінниця: Нова книга, 2003. — 464 с.
21. *Мирончук Т. А.* Збірник вправ з порівняльної граматики англійської та української мов. — К.: МАУП, 2005. — 128 с.
23. *Дубенко О. Ю.* Порівняльна стилістика англійської та української мов. — Вінниця: Нова книга, 2005. — 224 с.
24. *Єфімов Л. П.* Стилiстика англiйської мови. — Вінниця: Нова книга, 2003.
25. *Верба Л. Г.* Історія мови. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 304 с.
26. *Левицький В. В.* Основи германістики. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 528 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Вимоги до студентів на державному екзамені.....	3
Структура і зміст державного екзамену.....	4
Структура комплексного випускного тексту та його оцінювання.....	5
Критерії оцінювання усних відповідей на державному екзамені	6
Основні положення теорії перекладу та теорії мови, що виносяться на комплексний державний екзамен зі спеціальності “Переклад (англійська мова)”	8
Перелік теоретичних питань, що виносяться на комплексний державний екзамен зі спеціальності: “Переклад (англійська мова)”	12
Список літератури	14

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>С. Г. Рогузько</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. М. Каденко</i>

Зам. № ВКЦ-3283

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП